

بايه خى سيواك له روانگه ي زانست وشه رعوه



الحمد لله وحده والصلاة والسلام على من لا نبي بعده:

بيناسه سىواك:

سىواك: بریتى يه له و داره ي كه ده هینریت به م ناو دهم و ددانه كانى مرؤفدا به مبهست پاك كردنه وه و بون خوش كردنى ^(۱).

شویبى گه شه كردن و ناساندنى:

پوهكى (سىواك) له ناوچه ي گهرم و ئیستیوائى گه شه ئەكات، زیاتر له ناو دۆلى بیابانه كان ده ژى، له سه ر چیاكان كه متر نه پوى، به زورى له وولاتى سعودیه و سودان و هیند و میصر دا ده ژى، شیوه كه ی له پوهكى هه نار ده چیت، و دریژی یه كه شی ده گاته نزیکه ی دوو مه تر، وه ناوه زانستی یه كه شی بریتى یه له:

Salvadora perisaulium

☐ تویژینه وه ی پزیشكى:

تویژهره وه پزیشكى یه كان ئەوه یان سه لماندووه كه سىواك ده وله مهنده به ماده ی خاوین و پاكرژ كه ره وه و قه بز كردن، و گرته وه ی خوین به ربوون، و نه هیشتنى گهنین، و كوژهرى میكروپ.

☐ پیکهاته ی کیمیایى:

سىواك پیکهاتوى ئوروماتى (عه ترى) و بیکاربوناتى سوډیومی تیدایه كه توانای له ناو بردنى زینده وه ری وردبىنى (میکروبات) ی هه یه، هه روه ها له تالى سلیلوزى و ماده ی کلوروفورم و ئەشیرى و پیترولى و میتانول و سابون و تانین و خوئى كانزایى - وه ك خوئى چیشت - پیک هاتووه ^(۲).

(۱) انظر كتاب: "سنن الفطرة" ص: (۱۷ - ۱۸).

(۲) گوڤارى رهنگین ژماره: (۲۱)، لاپه ره: (۳۴).

● چۆنیتی به کارهینانی:

چلئیک له م داره وه ره ئه گهریت (که له بازاره کان به ئاماده کرای ههیه) وه سه ری چله که به دریزایی (۱- ۲) سم، ده تاشریت و تویکه ل ده گهریت و پاش کوتانی یان راسته وخو دوی به کارهینانی (به تایبه تی که خاو و ته ر بیت ده م و زمانیش ئازار نادات) زوو شیوه ی فلچه یه ک وه ره ئه گهریت، وه به شیوه ی لیکشاندن و سواندن به سه ر ددانه کان (دَلْكَ الْأَسنان) و زماندا ئه هینری، وه موباله غه کردن له سیواک کردن دا ئه نجامیکی ته واوتر و باشتر ئه به خشئ و سوننه ته، (ابن القیم) فه رموویه تی: (زیادپه وی کردن له سیواک کردندا قه تماغه (به لئخ) ی ددان لائه بات و لوس و جوانی ئه کات و به هیزی ئه کات، زمان پاراو ئه کات و له کلۆربوون ده یپاریزیت، و بۆنی خو شه و ده ماغ و هه ست ساف ئه کات و ئاره زوی خواردن زیاد ئه کات)^(۳).

(أبو موسى الأشعري رضی اللہ عنہ) فه رموویه تی: ((أُتيت النبي صلی اللہ علیہ وسلم) وهو يستاك بسواك رطب، قال: وطرف السواك على لسانه، وهو يقول: أَعُ أَعُ، السواك في فيه كأنه يتهوع))^(۴). واته: هاتم بۆ لای پیغه مبه ر صلی اللہ علیہ وسلم بینیم سیواکی ده کرد به سیواکیکی ته ر، و سه ری سیواکه که به سه ر زمانی یه وه بوو، و ده یووت: ئووع ئووع، و سیواکه که ش له ناو ده میدا بوو وه کو بلیی ده رشایه وه .

ئه مه ش مانای موباله غه کردنی تی له سیواک کردندا بۆ خاوین کردنه وه و دامالینی ئه و به لئخ و زه رداپی یه ی که ددان گرتویه تی، وه بۆ وه ده ست هینانی پاداشت و پاک کردنه وه ی ده م، هه روه ک (عبدالله ی کورپی (عومه ر) رضی اللہ عنہ) له پیغه مبه ره وه صلی اللہ علیہ وسلم بۆ مان ده گهریت ته وه و ده فه رموی: ((عليكم بالسواك فإنه مطيبة للفم ومرضاة للرب))^(۵). واته: په یوه ست بن به به کارهینانی سیواکه وه چونکه سیواک پاک که ره وه و بۆن خو شکاری ده مه و په زامه ندی خوایشه .

وه باشتر وایه که ئه و سیواکه ی به کاری ده هینی ماوه ماوه به شه به کار هینراوه که ی بپر دیت و پاک بکریته وه، بۆ ئه وه ی که لکی زیاتر لی وه ری گهریت و پاک رابگهریت .

(۳) زاد المعاد من هدي خير العباد: (۴ / ۳۲۲ - ۳۲۳) .

(۴) صحيح البخاري رقم: (۲۴۴) .

(۵) صحيح الترغيب والترهيب رقم: (۲۱۰) .

ههروهها سوننه ته سيواك كردن به دهستی چهپ بکریت، لهه بارهوه پرسیار کرا له (شیخ الإسلام ابن تیمیة): ئایا سیواك به دهستی راست ئه کری یان به دهستی چهپ؟ وه کامیان باشتره؟ له وه لامدا فه رموی: سوپاس وستایش بۆ خوی گه وره، باشتر وایه به دهستی چهپ بکریت، ئه وه ش وتیه ئیمامی ئه حمه دی له سه ره له ریوایه تی (ابن منصور) دا باس کراوه، وه نه مان زانیوه هیچ که سیك له و ئوممه ته پیچه وانیه ئه مه بی، ئه مه ش له بهر ئه وه یه که سیواك كردن له بابی پاککردنه وه و دامالینی پیسی یه، وه کو پاککردنه وه ی لوت و تارات كردن (الاستشار والاستحفاء)^(٦).

سودو پاداشته کانی سیواك كردن:

دیاره پیغه مبه ری ئازیزمان (ﷺ) هه ر شتیك که خیر و پاداشتی بۆ ئوممه ته که ی تیدا بییت، پیی راگه یان دوین و هوشیاری کردینه ته وه و فه رمانی پیی کردوین هه ر وه کو خوی ئه فه رموی: ((ما ترکت شیئاً یقربکم إلی الله إلا وأمرتکم به))^(٧).

ئه وه تا له سود و پاداشتی ئه م داره موباره که ش هوشیاری داوه و موسلمانانی هان داوه له سه ره به کار هینانی، وه ک ده فه رمویت: ((أكثر علیکم فی السواک))^(٨). واته: زۆرم لی کردون و پیم ووتون له سیواك کردندا .

وه (ابن عباس رضی اللہ عنہما) فه رمویه تی: پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمویه تی: ((لقد أمرت بالسواک حتی ظننت أنه ینزل علی فیہ قرآن أو وحی))^(٩).

ئه م سور بوونه ی پیغه مبه ر (ﷺ) له سه ره به کار هینانی سیواك له ته واویتی ئامۆژگاریه کان و خوشه ویستی یه تی بۆ ئوممه ته که ی، وه ئه وه ده گه یه نییت که وا چۆن ئاره زوی له پاک و خاوینی و بۆن خوشی بووه و پقیشی له پیسی و پۆخه لیتی و بۆنی ناخۆش بووه، چونکه هه ره ک دیاره له دوای خه وتنیکی زۆر تام و بۆنی ناو ده م ده گۆرپی و ناخۆش ده بی بۆیه پیغه مبه ر (ﷺ) که هه لساوه له خه و

(٦) مجموع الفتاوی: (١ / ١٠٨) .

(٧) انظر: سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم: (١٨٠٣) .

(٨) صحیح البخاری رقم: (٨٤٨) .

(٩) صحیح الترغیب والترهیب رقم: (٢١٣) .

پیش هه موو شتیک سیواکه که ی به ناو دهم و ددانی دا هیئاوه، تا تام و بونه ناخوشه که ی بپریت، وهک ده فهرمویت: ((السواک مطهرة للغم و مرضاة للرب)).

ئه مانه ی خواره وهش بریتین له چهند سودیکی سیواک^(۱۰):

۱ - به کارهینانی سیواک مانای جی به جی کردن و شوین که وتنی سوننه تی پیغه مبه ره (صلوات الله علیه) به وهش چاکه کانمان به ره و زیاد بوون ده چئی و له پهروه ردگارمان نزیک ده بینه وه و بهر په زامه ندی خوا ئه که وین ان شاء الله.

۲ - به هوی بوونی سابون له ناویدا ناو دهم پاک ده کاته وه، و به کتریای ناوی له ناو ده بات، ناوه ندیکی ترشه لۆکی وا دروست ده کات، ددان له توانه وه ده پاریزی و توشبون به شیرپه نجه ی ناو دهم که م ده کاته وه.

۳ - ماده ی تانین له سیواک دا پوک توند و تۆل ده کات و به هیزی ده کات.

۴ - ریژه ی کلۆر بوونی ددان که م ده کاته وه، هه رچه نده به زۆری ماده ی شه کر و کاربوهایدراتیش بخوریت^(۱۱).

۵ - گه ده چالاک و باش ده کات و یارمه تی هه رس بوونی خۆراک ده دات.

۶ - زۆر به کارهینانی سواک زمان پاراو ده کات و قسه کردن ئاسان ده کات، له سه ره مه رگیشدا یارمه تی شایه تمان هیئانت ده دات، ههروه ها ده نگ ساف ده کات.

۷ - چالاک و گورج و گۆلت ده کات بۆ خویندنه وه و زیکر کردن و نویژ کردن، ههروه ها خه و په وینه و چاو و بینینت ساف ده کات.

۸ - به هوی ماده ی سلیکات که له سیواک دا هه یه ددان له زهردبوون ده پاریزی (به لکو سپیشی ده کاته وه)، که ئه مهش به ریگه ی میکانیکی رووده دات.

(۱۰) تبیینی: ئه م سودانه ی هیئاومن و ریزم کردن، له تیکه لاوی ئه و سه رچاوانه وه رم گرتون که ئاماژه م بۆ داون له په راویژه کاندایا به تابه تی (گۆقاری په نگین و الطب النبوی) بۆیه به پیوستم نه زانی یه که یه که ئاماژه یان پی بده م.

(۱۱) داری سیواک به ریگه ی کیمیاوی و میکانیکیش ددان خاوین ده کاته وه، ههروه ها ئه و فلۆره ی له سیواکدا هه یه ریژه ی ئه و ترشه ی به کتریای ناو دهم ده دات که می ده کاته وه، جگه له وهش له گه ل گه رده کانی چینی مینا یه ک ده گرن، ئه مه ده بیته هوی که م بونه وه ی کلۆربون.

۹ - پوک بههیز دهکات و هانیشی دهات تا مادهی دژی کلور بوون دهریدات، ههروهها بهلغهم ناهیلئیت.

روون کردنه ووهیهک:

ئهمانه چهند سودیک بوون له سودهکانی دار سیواک، بی گومان سودی تریشی ههیه بو نهخوشییهکانی کۆئهندامی ههرس و ههناسه و میز و زاوژی و پیحۆله.

ههر ئهم سود و کهلکانهش بووه ئهمرۆ هانی کۆمپانیا بازرگانیهکانی بهرههم هینانی (مهعجونی ددان)ی داوه به شیوهیهکی راستهوخۆ سود لهم داره بهکهلکه وهربگرن، وه بتوانن باشترین و بهنرخ ترین (معجون)ی لی دروست بکن، یا بهشیوهی ناپراستهوخۆ لهههمان پیکهاتهکانی سیواک، له موادی کیمیایی مهعجونی لی دروست بکن .

گومانی تیدا نییه که بهکار هینانی معجون سودی ههیه بو ددان، بهلام لهگهڵ ئهوهشدا زیان (سلبیات)ی زۆریشی ههیه، به پیی سهراچاوهیهک له (ئینتهرنییت)هوه راگهیهنراوه که زۆریک لهم معجونانه بههۆی زۆر بهکار هینانیاوه نهخوشی شیرپهنجه (سهرهطان)ی لی ئهکهوئتهوه، ئهمه جگه له زیانهکانی فلچهش که پوک بریندار ئهکات و چینه دهره سپییهکهی ددانیش که به (مینا) ناو ئهبریت زوو ئهپنی و تهنکی ئهکات، وه سهرهرای ئهمانهش پزیشکانی ددان دهلین که ددان شوشتن به معجون کاتی سودی ئهبی که بو ماوهی (پینج دهقیقه) لهناو دهم ودان بمینیتتهوه، بهلام ههرچی سیواکه هیچ زیانیکی لی ناکهوئتهوه، به بهکارهینانی تهنها سودمهند دهبیت و راستهوخۆش سودی خۆی ئهگهیهنیت.

ئهوکات و ساتانهی که سیواک کردن تیدا سوننهته:

سواک کردن لهههموو کات و ساتیکدا سوننهته بهلام لهم چهند شوئنهدا پیغهمبهر (ﷺ) تهئکید ی لهسهر کردۆتهوه:

۱ - لهکاتی دهست نوێز گرتن:

عن أبي هريرة (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله (صلى الله عليه وسلم): ((لولا أن أشق على أمتي لأمرتهم بالسواك مع الوضوء))^(١٢). واته: **ئه گهر بارگرانی (مه شه قهت)**^(١٣) نه بوايه له سهر ئوممه ته که م ئه وا له گه ل ده ست نو یژ هه لگرتندا سیواکم فه رز ده کرد .

۲ – له کاتی نو یژ کردندا:

عن أبي هريرة (رضي الله عنه) عن النبي (صلى الله عليه وسلم) قال: ((لولا أن أشق على أمتي لأمرتهم بالسواك عند كل الصلاة))^(١٤). وفي لفظ آخر: ((لولا أن أشق على أمتي لفرضت عليهم السواك عند كل الصلاة كما فرضت عليهم الوضوء))^(١٥). واته: **ئه گهر بارگرانی نه بوايه له سهر ئوممه ته که م ئه وا سیواک کردنم فه رز ده کرد له گه ل هه موو نو یژ کردنیکدا هه روه کو چو ن ده ست نو یژم فه رز کردوه له سه ریان .**

۳ – له کاتی قورئان خو یئدن دا:

عن علي (رضي الله عنه) قال: ((أمرنا بالسواك)) وقال: ((إنَّ العبد إذا قام يصلي أتاه ملك فقام خلفه يستمع القرآن ويدنو، فلا يزال يستمع ويدنو حتى يضع فاه على فيه، فلا يقرأ آية إلا كانت في جوف الملك))^(١٦). واته: **عه لی (ده فه رموی): فه رمانمان پی ده کرا به سیواک کردن، وه ده فه رموی: به پراستی ئه گهر به نده هه ستیئ بؤ نو یژ کردن فریشته یه که ده چی بؤ لای له پشتیه وه ئه وه ستی و گو ی له قورئان**

(١٢) صحيح سنن ابن ماجه رقم: (٥٣١٦) .

(١٣) بئ گومان فه رز نه کردنی سیواک به کارهینان له سه رمان له لاین پیغه مبه روه (صلى الله عليه وسلم) حیکمه تی ئه وه ی تئدایه که نه بیته بارگرانی (مه شه قهت) بؤ سهر ئوممه ته که ی که ئه مه ش به رژه وه ندی یه کی گوره ی تئدایه چونکه لابردن و دورخستنه وه ی خراپه و زیان له پیش هینانی به رژه وه ندی یه: (دره المفاسد، مقدم علی جلب المصالح) که ئه مه ش بنچینه یه کی فیه یه و شه ریه تی له سه ر بنیات نراوه، بؤ یه پیغه مبه ری ئازیزمان (صلى الله عليه وسلم) له وه ترساوه که له سه ر ئوممه ته که ی فه رز بکات چونکه له وانه یه نه توان هه لسن به به جئ هینانی، به مه ش خراپه یه کی گوره له سه ر ئوممه ت دروست ئه بیئ به ته رک کردن یا ئه نجام نه دانی واجبیکی شه رعی .

به لام پیغه مبه ر (صلى الله عليه وسلم) به رده وام کار ئاسانی ویستوه بؤ موسلمانان هه روه ک عایشه فه رموویه تی: ((ما خیر رسول الله (صلى الله عليه وسلم) بین أمرین إلاّ اختار أيسرهما ما لم يكن إثماً)) صحيح البخاري رقم: (٥٧٧٥) وصحيح مسلم رقم: (٢٣٢٧) .

واته: هیه کاتیک نه بووه پیغه مبه ر (صلى الله عليه وسلم) بخیرته نیوان هه لباردن دوو شته وه ئیلا ئاسترینیانی هه لباردوه ئه گهر تاوان نه بوویئ . به لام له گه ل ئه وه شدا زور ته ئکیدى له سه ر ئه م سوننه ته کردو ته وه و موسلمانانی هان داوه له سه ر جئ به جئ کردنى، له به ر ئه وه موو خیر و پاداشت و سودانه ی که هه یه تی .

(١٤) صحيح البخاري رقم: (٨٨٧) وصحيح مسلم رقم: (٢٥٢) .

(١٥) صحيح الترغيب والترهيب رقم: (٢٠٨) .

(١٦) سلسلة الأحاديث الصحيحة رقم: (١٢١٣) .

خوینده نه که ی ده گری و لی نزیك ده بیته وه، جا به رده وام گوی لی ته گری و لی نزیك ته بیته وه، هه تا وه کو ده می ته خاته سه ر ده می، جا هیچ ئایه تیک ناخوینیت ئیلا ته چیتته ناو بوشایی سکی فریشته که وه .

۴ - له کاتی گه پانه وه بو مال:

عن مقدار بن شریح عن أبيه قال: ((سألت عائشة قلت: بأي شيء كان يبدأ النبي ﷺ إذا دخل بيته؟ قالت: بالسواك))^(۱۷). واته: مقدار ته گپیتته وه له باوکی یه وه که پرسیاری کردوه له عائشه (خوای لی پازی بیته)، ئایا پیغه مبه ر ﷺ کاتی گه پاره ته وه ماله وه به چی دهستی پی کردوه؟ ته ویش له وه لامدا فه رمویه تی: به سیواک کردن .

۵ - له کاتی هه لسان له خه و (یا بو شه و نویت):

عن حذيفة (رضي الله عنه) قال: ((كان رسول الله ﷺ إذا قام لیتهجد يشوص فاه بالسواك))^(۱۸). واته: پیغه مبه ر ﷺ ته گه ره ستایه ته وه بو شه و نویت ته وه ده می به سیواک پاک ته کردوه وه .
وعن ابن عباس (رضي الله عنه) قال: كان رسول الله ﷺ يصلي بالليل ركعتين ركعتين ثم ينصرف فيستاك))^(۱۹).

* رۆژووان سیواک به کار ده هیئت له هه موو کاتی کدا:

هه روه ها له کاتی گۆرانی تام و بونی ناو ده م و بو رۆژوه وانیش هه ر سونه ته له هه موو کاتی کدا له به ر گشتگیری ته وه فه رموودانه ی که له م باره وه هاتون، وه له به ر پیویست بوونی رۆژووه وان بو سیواک، وه چونکه په زامه ندی خوای تیدا یه و له کاتی به رۆژوو بوونیشدا به ده ست هیئانی په زامه ندی خوا زیاتر پیویست و داواکراوه، وه ک له کاتی بی رۆژوو بوونی دا، چونکه سیواک پاک که ره وه ی ده مه و پاکو خاوینیش بو رۆژووه وان له باش ترین کرده وه کانی تی .

به لگه ش له سه ر ته مه: وقال البخاري: (كان ابن عمر (رضي الله عنهما) يستاك أول النهار وآخره)^(۲۰). واته: ابن عمر ﷺ ده فه رموی: له سه ره تاو کۆتایی رۆژدا سیواکی ته کرد .

(۱۷) صحیح مسلم رقم: (۲۵۳) .

(۱۸) صحیح البخاری رقم: (۲۴۵) و صحیح مسلم رقم: (۲۵۵) .

(۱۹) صحیح سنن ابن ماجه رقم: (۲۸۸) .

(۲۰) فتح الباری: (۴ / ۱۹۶) .

سوودیک:

جاء في كتاب " نظم الفرائد مما في سلسلتي الألباني من فوائد " لعبد اللطيف بن محمد بن أبي ربيع: (مشروعية الاستياك للصائم في أي وقت شاء ... (باب مشروعية الاستياك للصائم في أي وقت شاء: حديث: " كان يستاك آخر النهار وهو صائم " . باطل . " الضعيفة " برقم: (٤٠٢) .

فائدة: ويغني عن هذا الحديث في مشروعية السواك للصائم في أي وقت شاء أول النهار أو آخره عموم قوله (ﷺ): "لولا أن أشق على أمتي، لأمرتهم بالسواك عند كل صلاة" . متفق عليه، وهو مخرج في " الإرواء " رقم: (٧٠) . وما أحسن ما روى الطبراني في " الكبير " : (٢٠ / ٧٠ / ١٣٣)، وفي "مسند الشاميين": (٢٢٥٠) بإسناد يهتم التحسين عن عبد الرحمن بن غنم قال: "سألت معاذ بن جبل: أأتسوك وأنا صائم؟ قال: نعم . قال: أي النهار أتسوك؟ قال: أي النهار شئت غدوة أو عشية . قلت: إن الناس يكرهونه عشية، ويقولون: إن رسول الله (ﷺ) قال: لخلاف الصائم أطيب عند الله من ريح المسك؟ فقال: سبحان الله! لقد أمرهم بالسواك، وهو يعلم أنه لا بد أن يكون نفي الصائم خلوف وإن استاك، وما كان بالذي يأمرهم أن ينتنوا أفواههم عمداً، ما في ذلك من الخير شيء، بل فيه شر، إلا من ابتلي ببلاء لا يجد منه بدءاً . قلت: والغبار في سبيل الله أيضاً كذلك؟ إنما يؤجر من اضطر إليه، ولا يجد عنه محيصاً؟ قال: نعم، فأما من ألقى نفسه في البلاء عمداً، فما له في ذلك من أجر " . وقال الحافظ في " التلخيص " (ص ١٩٣): " إسناده جيد " ، (...)^(٢١) .

هروهها (ابن القيم) فهرموويه تي: (بهراستي بهلگه ي راست و صحیح نبي به كه پيغه مبه ر (ﷺ) نه هي له رۆژوه وان كردي سيواك به كار بيني، نه له سه ره تاو نه له کو تايي رۆژدا، به لکو به پيچه وانوه لي ريوايهت كراوه)^(٢٢) .

وصلی الله وسلم على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين .

ئاماده كردي: ماموستا . هيمن ته حمده

مالپهري فهرمووده

www.fermude.com

(٢١) نظم الفرائد مما في سلسلتي الألباني من فوائد: (١ / ٥٢٨ . ٥٢٩) .

(٢٢) زاد المعاد: (٢ / ٦٣)، وانظر: "الطب النبوي" لابن القيم نفسه: (١ / ٢٤٩) .